

Skellefteå kommuns yttrande över Promemoria: Ändamålsenliga säkerhets- och strålskyddskrav för utvinning och anrikning av kärnämnen (KN2025/01478)

Skellefteå kommun har erhållit rubricerad promemoria på remiss, och avger härmed följande yttrande.

Sammanfattning

Skellefteå kommun konstaterar att de föreslagna lagändringarna innebär förändringar som påverkar kommunernas inflytande i frågor som rör utvinning av uran och andra kärnämnen. Förändringarna behöver belysas tydligare och konsekvenserna utredas mer ingående. Kommunen vill särskilt lyfta fram:

- behovet av tydlig redovisning av hur kommunernas inflytande ska säkerställas,
- vikten av en klar ansvarsfördelning och ekonomiska säkerheter för efterbehandling,
- behovet av en samlad statlig syn på hur nationella och lokala intressen ska vägas samman.

Synpunkter uppdelade

Lagändringens konsekvenser

Förslaget att en anläggning för utvinning av kärnämnen inte längre ska betraktas som en kärnteknisk anläggning innebär att regeringens tillåtlighetsprövning enligt 17 kap. miljöbalken inte längre omfattar sådan verksamhet. Därmed försvinner även kravet på kommunfullmäktiges tillstyrkan. Detta innebär en betydande förändring i kommunernas inflytande.

Skellefteå kommun vill understryka att det kommunala vetot är en grundläggande del av den lokala demokratin och bör bevaras. Ett avskaffande kan skapa ett prejudikat som riskerar att påverka kommunernas inflytande även inom andra områden av samhällsplaneringen. Det är därför viktigt att denna förändring analyseras mer utförligt, inklusive proportionaliteten i förhållande till kommunernas grundlagsstadgade självstyre. Om kommunens vetorätt

tas bort bör alternativa former för kommunalt inflytande övervägas och lagregleras på ett tydligt sätt.

Kommunalt inflytande

Kommunerna har ett centralt ansvar för samhällsbyggnad, fysisk planering och lokal miljöförvaltning. För att säkerställa förutsägbarhet och transparens i beslutsprocesserna är det viktigt att kommunernas roll klargörs. En modell som exempelvis motsvarar kommunernas ställningstagande vid vindkraftsetableringar (16 kap. 4 § miljöbalken) kan övervägas om nuvarande vetorätt tas bort.

Miljö- och hälsorisker

Promemorian beskriver främst strålskyddsaspekter, men en mer omfattande analys av miljö- och hälsokonsekvenser behövs.

Dricksvatten: Risken för påverkan på vattentäkter behöver särskilt belysas, eftersom skyddet för många dricksvattenresurser är svagt. Dricksvattenförsörjning är en samhällsbärande funktion, och konsekvenserna vid föroreningar är långvariga och svåra att åtgärda.

Alunskiffer: Alunskifferns komplexa sammansättning kan medföra betydande långsiktiga miljöeffekter. Ett förtydligande om hur dessa risker ska hanteras i tillståndsprocessen är nödvändigt.

Tidigare erfarenheter: Exempel från tidigare uranbrytning visar på stora efterbehandlingskostnader och långvariga miljöproblem. Sådana erfarenheter bör vägas in tydligare i konsekvensbeskrivningen.

Ansvar och ekonomiska säkerheter

För att säkerställa långsiktigt hållbar hantering av uranbrytning är det viktigt att principen om "förorenaren betalar" tydligt framgår. Verksamhetsutövaren ska fullt ut ansvara för kostnader för sanering, återställning och långsiktig miljöförvaltning.

Det är avgörande att ansvarsförhållanden tydligt regleras, särskilt vid miljöskador som kan få långtgående effekter på grundläggande samhällsfunktioner. Skyddet för dricksvattenresurser måste här ges särskild vikt, då riskerna vid förorening är både långvariga och svåråtgärdade. Lagstiftningen bör även säkerställa att tillräckliga ekonomiska säkerheter ställs i samband med tillståndsprövning, så att kostnader inte riskerar att överföras till kommunerna eller deras invånare.

Samlad statlig syn

Frågor om råvaruutvinning, energiförsörjning och nationella säkerhetsintressen har stor påverkan på lokalsamhällen. Det finns behov av en samlad statlig strategi för hur nationella intressen ska vägas samman med lokala förutsättningar och kommunalt ansvar. En sådan strategi bör bidra till en helhetssyn, effektivare beslutsprocesser och minskad risk för fragmenterad lagstiftning.

Avslutande synpunkter

Skellefteå kommun betonar behovet av att konsekvenserna för kommunalt inflytande, miljö och hälsa utreds tydligare innan beslut om lagändring fattas. Skellefteå kommun anser att det kommunala vetot bör

SKELLEFTEÅ KOMMUN

kvarstå. Detta är centralt för att garantera kommunernas möjlighet att ta ansvar för invånarnas miljö, hälsa och trygghet. Särskilt gäller detta frågor om dricksvatten, där långsiktiga risker för försörjning och folkhälsa måste väga mycket tungt i lagstiftningsprocessen. Kommunen framhåller också vikten av att ansvarsfördelning, ekonomiska säkerheter och en samlad statlig syn säkerställs i den fortsatta lagstiftningsprocessen.